

Nr 12.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp; given Stockholms slott den 2 januari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp.

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens innehåll.

I propositionen föreslås att maximibeloppet för mödrahjälp höjes från 400 kronor till 600 kronor och, vid flerbörd, från 500 kronor till 800 kronor.

Förslag

till

Förordning

angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp.

Härigenom förordnas, att 1 § förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse:)**(Föreslagen lydelse:)*

1 §.

Kvinna, som — — — — — av statsmedel.

Mödrahjälp lämnas i den form, som för varje särskilt fall finnes lämpligast, i en eller flera poster, till ett sammanlagt värde av högst *fyrhundra* eller, vid flerbörd, högst *femhundra* kronor.

Mödrahjälp må, — — — — — efter nedkomsten.

Mödrahjälp lämnas i den form, som för varje särskilt fall finnes lämpligast, i en eller flera poster, till ett sammanlagt värde av högst *sexhundra* eller, vid flerbörd, högst *åttahundra* kronor.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1953 men äger icke tillämpning i fall, då barnsörden ägt rum före nämnda dag.

---

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1949:147.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 januari
1953.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *förbättrad mödrahjälp* samt anför.

I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 13) har Kungl. Maj:t förut denna dag på min hemställen föreslagit riksdagen att för budgetåret 1953/54 till Mödrahjälp anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor. Jag omnämde i samband därmed, att jag ämnade förordna en höjning av mödrahjälpens maximibelopp från 400 till 600 kronor samt, vid flerbörd, från 500 till 800 kronor.

Jag anhåller nu att till närmare behandling få upptaga denna fråga.

Gällande bestämmelser.

Enligt *förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp* (nr 339; ändr. nr 786/1940, 228/1944, 147/1949 och 242/1950) må kvinna, som i anledning av havandeskap eller barnsbörd är i uppenbart behov av understöd, tillerkännas mödrahjälp av statsmedel. Hjälpen lämnas i den form, som för varje särskilt fall finnes lämpligast, i en eller flera poster till ett sammanlagt värde av högst 400 kronor eller, vid flerbörd, högst 500 kronor. Mödrahjälpsverksamheten administreras lokalt av barnavårdsnämnderna ävensom av särskilda mödrahjälpsnämnder, en för varje landstingsområde och varje stad, som ej deltagar i landsting. Socialstyrelsen utövar tillsyn över verksamheten.

Mödrahjälpens nuvarande maximibelopp fastställdes år 1944. Dessförinnan utgjorde hjälpens högsta belopp enhetligt 300 kronor.

Åren 1949—1951, då antalet levande födda barn utgjorde resp. 120 947, 113 211 och 110 129, beviljades resp. 47 690, 44 977 och 36 304 ansökningar om mödrahjälp. Det genomsnittligt beviljade beloppet per ansökan uppgick till resp. 238, 240 och 241 kronor.

Socialstyrelsens förslag.

I sitt den 25 augusti 1952 avgivna förslag till anslagsäskanden avseende barnavård m. m. för budgetåret 1953/54 har socialstyrelsen föreslagit, att maximibeloppet för mödrahjälp höjes från 400 kronor till 600 kronor och, vid flerbörd, från 500 kronor till 800 kronor. Härvid erinrar styrelsen inledningsvis om att styrelsen — sedan den år 1947 utarbetat vissa normer för mödrahjälpsverksamheten — den 14 december 1951 erhöll i uppdrag att med beaktande av inträdda löne- och prisstegringar utfärda nya normer för verksamheten. De nya normerna kom till stånd den 5 maj 1952. Till grund för dessa låg de tidigare normerna av år 1947 med förhöjning av 35 procent. Denna åtgärd har, framhåller socialstyrelsen vidare, medfört att generösare prövningsnormer numera tillämpas av mödrahjälpsnämnderna.

Socialstyrelsen fortsätter:

Under åren sedan 1944 ha priserna undergått stora förändringar, och köpkraften har minskat i sådan grad, att hjälpen ej blir tillräckligt effektiv för dem som beviljas högsta beloppet. Det förhållandet att maximibeloppet kvarstår oförändrat innebär sålunda, att de som äro i största behov av mödrahjälp icke nu kunna få samma behov tillfredsställda som tidigare. Upplysningsvis kan nämnas att av samtliga sökande, som år 1950 beviljades mödrahjälp, erhöilo 18,4 procent maximibeloppet. Den förbättring i avseende å möjligheterna att bevilja mödrahjälp, som normernas uppräkning inneburit, har genom att maximibeloppet bibehållits vid 400 respektive 500 kronor icke skapat någon förbättring för den kategori sökande, som redan enligt de tidigare normerna skulle varit berättigad att erhålla maximibeloppet.

Då de utredningar, som pågå beträffande bland annat en effektivisering och samordning av hjälpen till mödrar vid havandeskap och barnsbörd, knappast kunna förväntas bli färdiga till budgetåret 1953/54, anser socialstyrelsen starka skäl tala för att i avvaktan härpå en höjning av mödrahjälpens maximibelopp kommer till stånd.

Om man — anför socialstyrelsen vidare — skulle höja maximibeloppet i ungefär samma relation som 1952 års höjning av normerna, skulle man komma fram till ett maximibelopp av 540 kronor. För att möjliggöra en något effektivare hjälp till de sämst ställda bör emellertid enligt styrelsens mening beloppet höjas till 600 kronor och vid flerbörd till 800 kronor. Med hänsyn till att 1952 års normer utarbetats med nu gällande högsta belopp som översta gräns måste, därest maximibeloppen höjs på föreslaget sätt, en viss justering av normerna ske. Därvid anser socialstyrelsen normerna böra utformas på sådant sätt att det föreslagna relativt höga maximibeloppet verkligen kommer de sämst ställda till godo.

Remissyttrandena.

Över socialstyrelsens förslag har efter remiss yttrandena avgivits av statskontoret, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Malmöhus, Skaraborgs, Kopparbergs och Norrbottens län, mödrahjälpsnämnden för Norrköpings

stad samt mödrahjälsnämnderna i Östergötlands läns, Kronobergs läns, Kristianstads läns, Skaraborgs läns, Örebro läns, Gävleborgs läns och Västerbottens läns landstingsområde ävensom av Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund och Svenska socialvårdsförbundet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har i ärendet hört Malmö stads barnavårdsnämnd, varjämte länsstyrelsen i Skaraborgs län hört statens fattigvårds- och barnavårds-konsulent i nionde distriktet. Av barnavårdsnämnden och konsulenten avgivna yttranden har bifogats resp. länsstyrelses utlåtande.

Förslaget att höja mödrahjälspens maximibelopp i överensstämmelse med vad socialstyrelsen förordat har vid remissbehandlingen vunnit så gott som allmän anslutning. Endast statskontoret har ställt sig avvisande, varjämte mödrahjälsnämnden för Norrköpings stad och mödrahjälsnämnden i Gävleborgs läns landstingsområde uttalat viss tveksamhet.

I de tillstyrkande yttrandena uttalas genomgående att en höjning av mödrahjälspens maximibelopp är påkallad med hänsyn till den avsevärda ökning av levnadskostnaderna, som inträtt sedan år 1944. Och även i den mån förslaget syftar till att åstadkomma en reell förbättring av ifrågasvarande förmån anses det — enligt vad bl. a. *Svenska stadsförbundet* anför — vara befogat. Det påpekas också allmänt, att den föreslagna förbättringen är särskilt motiverad, eftersom mödrahjälspen avser att stödja dem som är i starkt behov av hjälp.

Mödrahjälsnämnden i Östergötlands läns landstingsområde framhåller särskilt, att nämnden under sin verksamhet de senaste åren behandlat ett flertal ansökningar, där utredningen visat att i samband med barnsbörd uppkommit hjälpbehov, som icke i önskvärd omfattning kunnat tillgodoses inom ramen för gällande maximibelopp. Så hade varit förhållandet ej minst då för vederbörande under längre tid förelegat behov av inackordering i enskilt hem.

Mödrahjälsnämnden i Kristianstads läns landstingsområde anför bl. a. följande.

Nämnden finner för sin del mest angeläget vara att de ekonomiskt sämst ställda mödrarna få en verklig hjälp vid inträffad barnsbörd. De högsta belopp, som nu kunna beviljas, ge icke mödrahjälsnämnderna möjlighet att i sådana fall tillgodose mödrarna i önskvärd och ursprungligen avsedd utsträckning. De ändringar i normgivningen för prövning av mödrahjälp, som blivit en följd av socialstyrelsens på uppdrag av Kungl. Maj:t verkställda utredning, därvid inträdda löne- och prisstegringar beaktats, måste te sig obilliga för angivna kategori mödrar, därför att ej samtidigt med förhöjningen i normerna av 35 procent skett en höjning av maximibeloppet. Mödrahjälsnämnden har vid prövning av inkomna ansökningar upprepade gånger haft anledning iakttaga, hur ojämnt förhöjningen av de normgivande beloppen på så sätt verkat, och beklaga att många sökande ej kunnat effektivt hjälpas, så länge maximibeloppet ej höjts. Den förhöjning, som fastställts av folktandvårdstaxan, och det medgivande, som lämnats om högre procentuellt tillägg för privata tandläkare, inverkar ej sällan så att möd-

rarna praktiskt taget endast få en mycket ringa hjälp till barnet och sig själva i övrigt.

Mödrahjälpsnämnden i Kronobergs läns landstingsområde påpekar, att den avsedda höjningen synes förutsätta att nya normer för prövning av mödrahjälp utfärdas så att de förhöjda beloppen i första hand kommer de mest behövande mödrarna till del.

Av de mödrahjälpsnämnder, som ställt sig något tveksamma inför socialstyrelsens förslag, förklarar *mödrahjälpsnämnden för Norrköpings stad*, att nämnden anser sig kunna biträda förslaget såsom ett provisorium trots vissa betänkligheter att låta den inträffade penningvärdesförsämringen slå igenom i överkant på en tidpunkt då en otvivelaktig prissänkningstendens kunde konstateras.

Mödrahjälpsnämnden i Gävleborgs läns landstingsområde finner det tveksamt, om en höjning av maximibeloppen på sätt socialstyrelsen föreslagit är den bästa vägen att råda bot mot de olägenheter, som enligt nämndens mening med nuvarande bestämmelser understundom inträder.

Nämnden fortsätter:

Enligt nämndens uppfattning skulle följande åtgärder i stället vara lämpligare såsom ett provisorium, till dess denna fråga slutligt lösts:

De av socialstyrelsen utfärdade rådgivande normerna borde få medge större hjälp redan vid första barnets födelse, än vad som nu är fallet. Ofta gäller det mycket unga makar, som i samband med bosättningen och giftermålet måst sätta sig i stor skuld. I de besvär, som anföres över mödrahjälpsnämndens på de rådgivande normerna grundade avslag å framställningar om mödrahjälp i samband med första barnets födelse, anföres ofta såsom en särskilt ömmande omständighet den stora skuldsättning, makarna måste dragas med, och som förrycker eller försvårar deras möjlighet att enbart med mannens inkomst samt moderskapspenningen, resp. moderskapshjälpen, gälda de särskilda utgifter, som uppstå i samband med barnets födelse. En vidare och mer tänjbar marginal för hjälpens utgående vore här synnerligen värdefull.

Vidare borde bidragen till B.B.-resor för mödrar, som bo avlägset från sjukvårdsinrättningar, kunna utgå utanför det fastställda maximibeloppet. Detsamma gäller tandvården. Mödrar, i behov av bidrag till dylika resor samt till tandvård, komma eljest alltid i en oförmånligare ställning än andra mödrar, därest maximibeloppet av mödrahjälpen fastläses vid en viss gräns, oavsett behovens art. En moder, boende i en av de avlägset belägna hälsingsocknarna, kan, om hon måste ha mödrahjälp till B.B.-resor samt till tandvård — därest den senare är av större omfattning — råka i den situationen, att mödrahjälpen icke tillfyllest täcker andra, än så behjärtansvärda ändamål.

Ett bibehållande av det nuvarande maximibeloppet men med utbrytande därur av bidragen till tandvård och till resor till förlösninganstalt skulle därför enligt nämndens mening bereda mödrar i behov av dessa särskilda stödåtgärder större rättvisa än en allmän höjning av maximibeloppet.

Statskontoret erinrar om att spörsmålet rörande den samhälleliga hjälpen

vid havandeskap och barnsbörd — även mödrahjälpen — den 28 december 1951 uppdragits åt särskilda sakkunniga och att i avbidan på resultatet av ifrågavarande utredningsarbete mödrahjälp under budgetåret 1952/53 fått utgå i enlighet med hittills gällande bestämmelser. Vid sådant förhållande och då därtill komme att det genomsnittliga beloppet per beviljad ansökan under år 1951 endast utgjorde 241 kronor, borde det anstå med en höjning av nuvarande maximibelopp. Därest emellertid en bidragsförbättring till följd av de senaste årens prisstegringar skulle anses ofrånkomlig, syntes denna böra begränsas till att motsvara den stegring i index, som ägt rum sedan år 1944, då nuvarande grunder fastställdes, eller i runt tal 35 procent, innebärande en uppräknings av maximibeloppet till 550 kronor resp. 700 kronor.

Departementschefen.

När statsmakterna år 1937 beslöt sig för att under namnet mödrahjälp inrätta en särskild ekonomisk stödform för att därmed bidra till att för olika kategorier av barnaföderskor täcka de kostnader, som är förenade med havandeskap och barnsbörd, var syftet att förhindra att de barnaföderskor, som eljest ej hade tillgång till erforderliga medel för ifrågavarande ändamål, skulle behöva vända sig till fattigvården. I enlighet med sitt syfte är mödrahjälpen — i motsats till övriga ekonomiska hjälpformer vid havandeskap och barnsbörd — förenad med en ingående behovsprövning. En individuell behovsprövning har ansetts naturlig också av det skälet, att en kvinna i den belägenhet, som förutsättes för beviljande av mödrahjälp, mången gång kan tänkas behöva ej blott ekonomiskt bistånd utan även personligt stöd i olika hänseenden.

Ursprungligen utgjorde mödrahjälpens maximibelopp 300 kronor. År 1944 ansågs, med hänsyn till ditintills inträdda prisstegringar, en höjning av maximibeloppet påkallad, och sedan nämnda år är mödrahjälpen maximerad till 400 kronor eller vid flerbörd 500 kronor. Hjälpen lämnas i stor utsträckning in natura och utgår i allmänhet till kostförbättring, hemhjälp, inackordering, moderns och barnets utrustning samt tandvård.

Att mödrahjälpen verkligen fyllt ett behov framgår redan av den omfattning, vari mödrahjälp beviljats. Under de senaste åren har sålunda omkring en tredjedel av hela antalet barnaföderskor i landet kommit i åtnjutande av sådan hjälp. Det genomsnittligt beviljade beloppet har under dessa år hållit sig omkring 240 kronor. I de särskilda fallen förekommer emellertid — helt naturligt — stora differenser mellan de beviljade beloppen.

Främst med hänsyn till levnadskostnadsutvecklingen sedan år 1944 men även för att åstadkomma en mera effektiv hjälp för de ekonomiskt sämst ställda har socialstyrelsen nu föreslagit en höjning av mödrahjälpens maximibelopp till 600 kronor och vid flerbörd till 800 kronor. Förslaget härom har av dem, som haft att yttra sig däröver, allmänt tillstyrkts. Stats-

kontoret har emellertid pekat på att det genomsnittliga värdet av mödrahjälpen per beviljad ansökning under år 1951 icke uppgick till högre belopp än 241 kronor. Enligt statskontorets mening skulle alltså inom den nuvarande maximigränsen utrymme finnas för ett hänsynstagande till inträdda prisstegringar. Härvid hör dock observeras att antalet fall, då maximigränsen tangerats under senaste åren uppgått till bortåt 20 procent av antalet beviljade ansökningar och att utredningen i ärendet visar att förefintliga hjälpbehov kan vara av sådan storlek, att deras tillgodoseende skulle kräva ett överskridande av gällande maximibelopp.

Enligt min mening är det därför nu motiverat med en höjning av mödrahjälpens maximibelopp; och jag finner icke den omständigheten, att frågan om den samhälleliga hjälpen vid havandeskap och barnsbörd nu är föremål för en allmän översyn, böra få utgöra ett hinder härför. Med hänsyn till pågående utredningsarbete anser jag mig däremot icke — såsom ifrågasatts av en mödranhjälpsnämnd — i detta sammanhang böra närmare ingå på mödranhjälpens utformning.

I fråga om höjningens storlek ansluter jag mig till socialstyrelsens förslag att beloppet sättes till 600 kronor eller, vid flerbörd, 800 kronor. En sådan förhöjning går visserligen något utöver vad som motsvarar den under åren 1944—1952 inträdda prisstegringen, i det att under nämnda år levnadskostnadsindex i 1935 års serie utan skatter och sociala förmåner stigit från 151 till 213 och konsumtionsprisindex från 158 till 224. För att i de fall, där så verkligen behövs, kunna lämna en effektiv hjälp synes emellertid den föreslagna höjningen motiverad. I detta sammanhang anser jag mig dock böra framhålla att det är uppenbart, att höjningen av maximibeloppet icke kan motivera en allmän höjning av hjälpbeloppen. Den avser endast att ge utrymme för tillgodoseende av behov, som ej kan täckas med nuvarande maximibelopp.

Erforderlig författningsförändring torde böra träda i kraft den 1 juli 1953. Ändringen torde emellertid icke böra tillämpas i fall då barnsbörden ägt rum före nämnda dag.

Föredragande departementschefen hemställer härefter att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga inom socialdepartementet upprättat förslag till *förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödranhjälp*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Olof Särnmark.